

לב השיעור

דרכים להגיע אל הלב

לימוד-

דרך מוכרת ורווחת בהתייחסות לגוף הידע אותו אנו רוצים ללמד בכיתה היא לצלול אל גוף הידע וללמוד אותו לעומקו. אנו עובדים עם כלי העבודה שרלוונטיים לדיסציפלינה, קוראים פרשנויות ומאמרים, ומתוך הלימוד עולה וצף לב השיעור שמעניק לכל הפרטים שאספנו חיבור ומשמעות. פעמים רבות עולים בדרך זו מספר לבבות ועלינו לבחור מתוכם מהו הלב והמרכז של השיעור אותו אנו מלמדים. בחירת הלב תעשה לרוב על הרלוונטיות לתלמידנו- גילם, יכולתם, תחומי העניין שלהם ועוד, והן על פי נטיית הלב שלנו כמורים.

תמצית-

פעמים רבות קשה לאבחן ולהפריד בתוך שלל פרטי הידע בין העיקר לטפל, בין מה שחשוב יותר למה שחשוב פחות. דרך אפשרית לאבחנה בין עיקר וטפל היא כתיבה מחדש של גוף הידע במילים שלנו, כאשר כל פעם מצמצמים את הכתיבה יותר ויותר, ותוך כדי כך אנחנו בוררים בין הדברים החשובים, שבלעדיהם הטקסט יאבד את העיקר והמהות שלו, ובין הדברים הפחות חשובים שאנו מנפים אט אט החוצה. כיצד עושים זאת? תחילה נתמצת את גוף הידע לפסקה או שתיים באורך של חצי עמוד, לאחר מכן נתמצת שוב למספר משפטים קצרים, ולבסוף ננסה להצמצם למספר מילים בודדות. הצמצום הזה מאפשר למקד את הלב של גוף הידע, ולדייק אותו לכדי ניסוח לב לשיעור.

ארגון הטקסט באופן חזותי- ארגון הטקסט באמצעות אלמנטים חזותיים, דוגמת טבלה ותרשים זרימה, מארגנים את הידע ויכולים לחדד את ההבנה היכן נמצא לב הידע. הטבלה מתאימה לטקסטים בהם נדרשת השוואה של מידע או מילים, או בהם יש פרטי ידע רבים ויש לארגן אותם בכדי להבין את התמונה השלמה. תרשים זרימה מתאים לטקסטים בהם יש תהליך כלשהו שיש לעקוב אחריו ולהבין את השתלשלות העניינים.

לוח השראה-

החלק השמאלי של המוח אחראי על חשיבה, קריאה, הגיון ועובדות, בעוד החלק הימני של המוח אחראי על יצירתיות ודמיון. לוח השראה לקוח מעולם העיצוב ומטרתו לתת מקום לחשיבה שאינה מילולית, ולחזק את היכולות השייכות לצד הימני של המוח, שלרוב פחות מפותח. ([סרטון קצר הבודק איזה צד אצלכם במח יותר מפותח](#)) כיצד עושים זאת? כאשר רוצים ליצור לוח השראה לגוף ידע מסויים פותחים את האסוציאציות העולות מתוך ההתבוננות הראשונית, מציפים מילים או דימויים שעולים מן הטקסט או שעלו וצפו אצלנו

במהלך הקריאה. את הדימויים היוזואליים אוספים יחד ויוצרים לוח וירטואלי או ממשי- ניתן ליצור תיקייה במחשב או באתרים שייעודיים לכך ([pinterest](#)) הוא אתר בו ניתן ליצור בקלות לוחות (השראה) או להדפיס ולהדביק במחברת או על לוח. לאחר יצירת הלוח, הרחבת האסוציאציות והפיכת הידע החזותי לדימויים וסמלים חזותיים, יכולה לעלות ולצוף תמה מרכזית של גוף הידע המאפשרת דיוק ובחירה של לב לשיעור. נוסף לכך, לוח ההשראה יכול לשמש אותנו בשלבים הבאים של בניית השיעור, ולתת רעיונות למתודות שונות שיועברו בשיעור.

מפת חשיבה-

מפת חשיבה היא כלי לתיעוד וארגון ויזואלי של אסוציאציות חופשיות העולות מהמפגש הראשוני עם גוף הידע. כיצד עושים זאת? נתחיל מדף חלק, ניקח עטים וצבעים שונים ונכתוב את הנושא של השיעור במרכז הדף. (לדוגמא- המהפכה הצרפתית) כעת נתחיל להוציא מהמרכז ענפים שונים המסתעפים מהנושא המרכזי, ועליהם נכתוב את ההסתעפויות השונות של הנושא. מומלץ לצייר כל ענף בצבע אחר. כעת נמשיך עם כל ענף ונכתוב אסוציאציות, מילוליות או ויזואליות, הצומחות מהמושגים שעל הענפים. עד שלבסוף תיווצר מפה המתעדת באופן ויזואלי את תהליך המחשבות והאסוציאציות שלנו. בתום יצירת המפה נתבונן בה שוב ונחפשו אחר מוטיבים שחזרו בענפים שונים, או קישורים וחיבורים מפתיעים שנוצרו ונסו לראות אם המפה שולחת אתכם למציאת לב לגוף הידע. נוסף לכך, מפת החשיבה יכולה לשמש אותנו בשלבים הבאים של בניית השיעור, ולתת רעיונות למתודות שונות שיועברו בשיעור. דוגמאות למפת חשיבה- [דוגמא א](#), [סרטון הסבר](#)

תגובה לטקסט-

כלי עבודה זה יוצר חיבור והבנה מעמיקה של גוף הידע דרך שיחה דמיונית עם אחת הדמויות או הסמלים בטקסט. כיצד עושים זאת? נבחר דמות, דימוי או סמל מרכזי מהטקסט וננהל איתו שיחה דמיונית. נשאל אותו שאלות, ננסה להבין את המניעים והמוטיבציות של הדמות או החפץ ולהבין מכאן את המשמעות שלהם בתוך הטקסט. לעיתים שיחה דמיונית מעין זו יכולה להציף הבנה עמוקה של הטקסט יחד עם חיבור אישי של המורה כלומד. בתום השיחה ננסה לנסח תגובה לדמות ומכאן להציף את לב השיעור. לדוגמא- כאשר נלמד על מפעלי הבניה של הורדוס, ננסה לנהל איתו שיחה דמיונית ולשאול אותו שאלות- מדוע בנה כל כך הרבה מבנים? מדוע שיקם את בית המקדש? מדוע בנה לעצמו ארמון במדבר? וכן הלאה. ומתוך הדיאלוג הדמיוני ביננו לבין הדמות נוכל לנסות ולמצוא לב לשיעור.

שוט קולנועי-

יצירת שוט קולנועי בתוך הראש נותנת חיים לסצנה העולה מתוך גוף הידע. כיצד עושים זאת? ננסה לחשוב על כל האלמנטים המרכיבים את השוט הקולנועי, ובכך נציף ונשים לב לדברים שאולי נעלמו מאיתנו בקריאה מילולית של הטקסט. ביצירת ה"שוט" נשים לב למיקום של

הדמויות במרחב, לדיאלוג/ מונולוג במידה ויש בין הדמויות, לאינטונציה של המילים, למיקום של המצלמה, למזיקה, לתאורה ולאווירה הכללית בסצנה. יצירת התמונה השלמה בעיני רוחנו יכולה לחדד את ההבנה במה הטקסט עוסק, ליצור אבחנה בין עיקר ותפל, ולעזור לנו במציאת לב לידע.

-

תיעוד רגשי –

כלי הלקוח מעולם הספרות היכול להתאים לתחומי דעת נוספים. כלי עבודה זה מאפשר חיבור רגשי של המורה כלומד אל הטקסט, ומאוחר יותר גם יצירת חיבור רגשי בין התלמידים לטקסט. כיצד עושים זאת? נקרא את הטקסט. במהלך הקריאה נתעד בקפדנות את הרגשות שעלו אצלנו תוך כדי קריאה, כיצד הדמויות גורמות לנו להרגיש? כיצד אנו מגיבים לשינויים בעלילה? האם זו תגובה חיובית או שלילית? בתום הקריאה והתיעוד הקפדני, נקרא שוב את התיעוד ואת המפה הרגשית שיצרנו ונסה לפענח אלו רגשות מרכזיים עלו אצלנו במהלך הקריאה? האם ישנו ציר או גרף שניתן לשרטט מהרגשות השונים? כעת נבדוק האם התיעוד הרגשי שלח אותנו למציאת לב לשיעור.

סקר ובחירה-

כלי עבודה זה מתאים לטקסט המכיל מוקדים ולבבות רבים, ומאפשר לתלמידי הכיתה להציף את הלבבות השונים ולבחור יחד היכן נתמקד בשיעור הבא. שימו לב- יש לעשות פעולה זאת בכיתה בשיעור שלפני בכדי לאפשר למורה זמן הכנה של השיעור לאחר בחירת הלב עם התלמידים. כיצד עושים זאת? נקרא יחד עם התלמידים את גוף הידע קריאה ראשונה, ולאחר מכן נבקש מהם לקרוא לבד שוב ולכתוב שאלות שעולות אצלם מקריאת הטקסט. נאסוף את השאלות השונות ונכתוב אותן על הלוח תוך כדי סידור לנושאים דומים או חוזרים. בתום הצפת השאלות ננסה להתמקד ולראות מהן השאלות המרכזיות שעלו אצל התלמידים לגבי גוף הידע, ולאחר מכן, נבחר יחד עם התלמידים באמצעות הצבעה מהי השאלה והלב שנעסוק בו בשיעור הבא. שימו לב שבדרך זו יכולים לעיתים להישאר במעגלים רחוקים יותר של הידע ולא להגיע אל הלב, הדבר תלוי בעיקר בגוף הידע הנידון, וביכולות והכלים העומדים לרשות התלמידים.